

Groene fiscus

Oud-minister en hoogleraar Willem Vermeend (1948) had een vooruitziende blik toen hij zijn missie half maart verwoordde: Nederland moet meer inzetten op duurzame energie. Hij verwijt de kabinetten van de afgelopen jaren 'jojo-beleid': energieregelingen worden ingevoerd en weer afgeschaft zodra het budget wordt overschreden. Maar nu lijkt kabinet hem op zijn wenken te bedienen. Hij pleit voor een 'groene revolutie' in de belastingen. "Haal de belastingdruk op arbeid weg en verhoog de btw op luxe producten, CO₂-uitstoot en milieuvuiling."

HET DILEMMA: Groene belastingen zijn niet geïmponeerd, waardoor de consument nauwelijks bewust wordt van het effect van zijn bijdrage aan het milieu, omdat het belastinggeld niet controleerbaar naar groene doelen gaat.

✦ TEKST ASTRID VAN UNEN ✦ FOTOGRAFIE ANNE HAMERS

"De consument is met het oormerken van groene belastingen niet op te voeden", stelt Willem Vermeend. "Daar heeft Het Financieele Dagblad laatst een goed onderzoek over gepubliceerd. Het enige dat helpt is heffingen verhogen, maar dat is weer slecht voor de economie. De prioriteit in het Nederlandse beleid voor verbetering van het klimaat moet liggen op duurzame energie. Die is oneindig. En het voordeel is: daarvoor heb je de consument niet nodig en je bent als land ook minder afhankelijk van Poetin en de oliesjeiks. Stop elke euro in duurzame energievoorziening."

Oud-politicus Vermeend mengt zich de laatste tijd steeds vaker in het duurzaamheidsdebat. We kennen hem onder meer van het belastingstelsel met de drie boxen. Hij bedacht als staatssecretaris van Financiën (1994-2000) de regeling voor fiscaal groen beleggen in duurzame projecten. Tot 2002 was de PvdA'er minister van Sociale zaken. Sinds 2006 is hij deeltijd hoogleraar European Fiscal Economics aan de Universiteit Maastricht. In de duurzame Top 100 staat hij op de 61e plaats. Reden: zijn ideeën, bijvoorbeeld om werkgelegenheid te creëren door huizen te isoleren en zonnepanelen langs de snelweg te bouwen. Ook kleine bedrijven waarschuwt hij niet te wachten tot de bui overwaait, maar kansen te zoeken in de nieuwe markt van duurzame energie. De grote belastingherziening die in 2001 heeft plaatsgevonden, is door Vermeend voor een groot deel geïnitieerd. "We zochten in die tijd naar maatregelen om de milieuvuiling tegen te gaan. En toen zijn we uitgekomen bij groene belastingen. Tegelijkertijd hebben we een fiscale stimulans voor groene beleggingen geïntroduceerd. Bij de belastingherziening was de kern: de

ondeugd belastingen en de deugd belonen. De belastingdruk op arbeid (deugd) ging omlaag en de belastingdruk op consumptie en milieuvuiling (ondeugd) omhoog. Dit is economisch gezien goed voor de economie en de werkgelegenheid, maar ook voor het milieu."

Die groene belastingen, wat betekenen die ook alweer? Het zijn niet alleen die belastingen, die zijn ingevoerd met als primair doel een bijdrage te leveren aan het bereiken van milieudoelstellingen. Ook andere belastingen die invloed hebben op activiteiten met een milieueffect, zoals wegvervoer, vallen hieronder. De opbrengst van groene belastingen komt in de grote schatkist van de overheid en wordt dus niet speciaal gebruikt voor de financiering van milieumaatregelen. Dit in tegenstelling tot de milieuheffingen, die wel een specifieke milieubestemming hebben. Onder groene belastingen vallen de belastingen op milieugrondslag (belastingen op grondwater, leidingwater, afvalstoffen, brandstoffen en de energiebelasting), accijns van minerale oliën en belastingen op voertuigen (motorrijtuigenbelasting, belasting op personenauto's en motorrijwielen en belasting op zware motorrijtuigen). In de discussie over vergroening van de economie en de maatregelen rondom een beter klimaat moet een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen de fiscale

regelingen en subsidieregelingen, stelt Vermeend. "De fiscale maatregelen op het gebied van milieu en groen beleggen, die in 2001 zijn ingevoerd, bestaan nog steeds en zijn in de wet verankerd. Die zijn nooit gewijzigd. Subsidieregelingen zijn grilliger, zoals is gebleken in de afgelopen jaren. Het Nederlandse beleid heeft totaal gefaald als het om investeringen in het milieu gaat. Dat komt door inconsequentie, door jojo-beleid. Dan regelingen afschaffen, weer invoeren, dan afschaffen, weer invoeren. We hebben een regeling gehad voor biomassa, een voor windenergie. Als het budget werd overschreden, werden die regelingen gewoon weer afgeschaft. Dat heeft deels ook te maken met de hoeveelheid wisselende kabinetten in de afgelopen jaren." ➤

"De prioriteit in het Nederlandse beleid voor verbetering van het klimaat moet liggen op duurzame energie. Die is oneindig."

Vermeend: "Bij de belastingherziening was de kern: de ondeugd belastingen en de deugd belonen."

De duurzame energieproducenten “Plannen kabinet zeer teleurstellend”

Een open eind *feed in*-systeem, btw-verlaging op duurzame energie en het kopen van duurzame energie installaties zoals zonnepanelen, zonneboilers en warmtepompen aftrekbaar maken van de inkomstenbelasting van particulieren. De Duurzame Energie Koepel, of kortweg DE Koepel, die de belangen van duurzame energieproducenten behartigt, is helder in zijn eisen. Voorzitter Teun Bokhoven is dan ook “teleurgesteld” in de plannen van het kabinet. “Na het lezen van het akkoord over de aanpak van de economische crisis voelde ik vooral heftige verontwaardiging. Het staat bol van het woord ‘duurzaamheid’, maar er is weinig duurzaam aan de voorstellen. Concreet komt het neer op 160 miljoen geoormerkt voor wind op zee na 2014 en twee keer 160 miljoen voor woningcorporaties om woningen energiezuinig te maken. Maar dit zijn sigaren uit eigen doos, want die maatregelen stonden allang op de planning.”

Bokhoven is het eens met Vermeend's pleidooi voor een verregaande vergroening van het belastingstelsel. “Het is een boodschap die al vele jaren wordt gepredikt. De transitie naar een duurzame samenleving moet goed geregeld worden, maar met de plannen van het kabinet komt daar niets van terecht. We moeten wel een aantal slagen maken. Het is evident dat overconsumptie zou leiden tot deze economische crisis. Juist daarom moeten we baanbrekend denken. Het kabinet toont een optimaal risicomijdend gedrag. Met dit soort lapmiddelen halen we onze achterstand niet in.”

Net als Vermeend hebben de duurzame energieproducenten hun oog laten vallen op de Duitse regeling. Het kabinet heeft nu alleen het element van de financiering via de elektriciteitsprijs overgenomen, daar is de sector blij mee, maar dat is alleen nog geen waarborg voor succes. DE Koepel mist vooral de open eindregeling, die het Duitse systeem juist zo succesvol maakt. “In Nederland moeten we ieder jaar weer afwachten hoeveel er beschikbaar is tegen welke vergoeding en dan is na een paar weken de regeling weer overtekend en moet je weer een jaar wachten. Daar kun je geen duurzame bedrijfstak mee opbouwen.”

Volgens Bokhoven verandert er aan de huidige SDE-regeling niet zoveel. “Nu komt er een klein toeslagje voor grijze stroom, maar groene stroom wordt niet beloond. Met een open eind *feed in*-systeem en bijvoorbeeld een verlaging van het btw-tarief op duurzame energie creëer je veel meer economische activiteit. België heeft dit al gedaan en andere landen praten er over. En hier komt het er weer niet van.” dekoepel@dekoepel.org

“Het Nederlandse beleid heeft totaal gefaald als het om investeringen in het milieu gaat. Dat komt door inconsequentie, door jojo-beleid.”

Van Vermeend mag de huidige bureaucratisch subsidieregeling voor duurzame energie (groene stroom), de zogenoemde SDE-regeling, worden afgeschaft en vervangen door een kopie van “de zeer succesvolle Duitse stimuleringsregeling voor groene stroom”. Een afgeleide hiervan heeft het kabinet in maart in het akkoord over de aanpak van de economische crisis overgenomen.

Vermeend breekt een lans voor dit zogenoemde *feed in*-systeem in zijn pleidooi voor een pakket aan crisismaatregelen, dat hij begin maart in De Telegraaf hield. ‘Uit de crisis met kennis, groen en innovatie’ luidt de kop van zijn betoog. De Duitse regeling is de tiende van de twaalf voorstellen die hij daarin doet. De regeling kent drie voordelen. Producenten van groene stroom mogen bij voorrang aan het Duitse elektriciteitsnet leveren. Investeerders in zonnestroom, windparken en biogas/diesel-installaties krijgen een gegarandeerde vaste vergoeding voor de groene elektriciteit die ze aan het net leveren, gedurende maar liefst twintig jaar. ‘Dit biedt zekerheid voor investeerders’, schrijft Vermeend in De Telegraaf. ‘De Duitse regeling wordt niet gefinancierd met overheids-subsidies die afhankelijk zijn van de grilligheid van politieke opvattingen. De regeling wordt betaald door de consumenten die per kWh verbruikte elektriciteit ongeveer één eurocent extra betalen’. Alle Duitsers betalen een surplus waarvan de teruglever-vergoeding wordt betaald. “Nederland haalt de doelstellingen die in Europees verband zijn afgesproken niet”, zegt Vermeend ter toelichting. “We zitten met de meest slechte, inefficiënte, bureaucratische regeling die er bestaat. Daarom moeten we onmiddellijk overgaan op de Duitse regeling. Dat is de enige redding. In het crisispakket 2009-2011 van het kabinet wordt weliswaar de financieringsopzet van Duitsland overgenomen maar tegelijk de bureaucratisch SDE gehandhaafd. Dat gaat dus weer niet werken.”

Hij kent de pleidooien voor een kringlooeconomie, waarin alle vervuiling ongedaan wordt gemaakt of gecompenseerd. De crisis zou een kans bieden voor een nieuwe aanpak. Maar Vermeend gelooft niet in dit alternatief. “Het is niet te realiseren. Beter is die Duitse regeling in te voeren. Dan zijn er ook geen extra fiscale maatregelen nodig om wind en zon te stimuleren. We lokken met de regeling investeerders en de markt doet de rest. En verder moeten we windmolen- en zonne-energieparken bouwen en onze kennis uitbouwen. In de windenergie hebben we de markt allang verloren. Daarom moeten we ons richten op zeewindturbines. Dat is een aparte technologie die we kunnen ontwikkelen in Nederland. We kunnen bijvoorbeeld zogenoemde drijvende zeewindparken buiten de kust bouwen, uit het zicht. Parken die drijven hebben veel (kosten)voordelen. Ook belangrijk is het opzetten van een sector die zich bezighoudt met slimme energie-isolatie. En het energieneutraal maken van bestaande woningen en energiebesparende nieuwbouw creëren die geïntegreerde zonnepanelen op hun daken hebben.”

Hij noemt de vliegtaks “een domme belasting”, die zelfs afbreuk doet aan het milieu en hij is dan ook blij dat die wordt afgeschaft. “Als enige land ter wereld moet je zoiets niet invoeren, omdat die maatregel heel simpel te vermijden is. Dat was destijds ook met het verhogen van de benzineprijs. Iedereen reisde naar België om er te tanken! Dit zijn maat-

“We zitten met de meest slechte, inefficiënte, bureaucratische regeling die er bestaat. Daarom moeten we onmiddellijk overgaan op de Duitse regeling.”

regelen om uitsluitend de schatkist te spekken. Over de verpakkingsbelasting is ook helemaal niet nagedacht. Het veroorzaakt zeker niet minder verpakkingen.”

Drijvende zeewindparken zijn de toekomst voor Nederland, weet Vermeend. “Daarmee ben je koploper in de wereld. Bovendien levert het nieuwe werkgelegenheid op. Met windparken op het land moeten we stoppen. Het aanleggen ervan gaat gepaard met lange procedures en een boze bevolking. Bovendien staan ze vaak stil. Dat moet je niet willen.” Ook moet het belastingstelsel anders. Een verdere vergroening die een groene economie bevordert. “Nu is het zo dat er veel verschil zit tussen het bruto- en nettoloon; dat is de belastingdruk op arbeid. Maar arbeid is nuttig, terwijl we dat toch zwaar belasten. De belasting op het brutoloon moet fors omlaag, zodat mensen netto meer overhouden. Maar de schatkist moet wel gevoed worden met inkomsten, dus moet de btw op luxe producten worden verhoogd en op milieuvervuiling zoals CO₂-uitstoot. Dat is niet links of rechts, dat is gewoon pragmatisch. Waarom dat nog niet gebeurt is? Omdat er nog onvoldoende visie en daadkracht bij de overheid is.” ■

w.vermeend@hotmail.com

De milieu- en natuurorganisaties “Oormerken van vliegtaks was klinkend succes geworden”

De International Union for Conservation of Nature (IUCN) is een unie van milieuorganisaties, overheden en wetenschappers. In Nederland verenigt IUCN 34 organisaties en instellingen, waaronder de staat. Bij het aantreden van het huidige kabinet presenteerde het Nederlands IUCN-kantoor een lijst van tien aanbevelingen, die door alle leden was ondertekend. In de tweede aanbeveling staat verdere vergroening van het belasting- en subsidiestelsel centraal. “We pleiten eigenlijk voor een geheel nieuw belastingstelsel”, licht directeur van IUCN NL Willem Ferwerda toe. “Waarbij een grens wordt getrokken tussen wat een duurzaam product is en wat niet. De verschuiving van belasting van arbeid naar grondstofgebruik is nodig om de druk op ecosystemen te verminderen. Het huidige systeem van belastingen en subsidies is niet gebaseerd op de uitdagingen waar we nu voor staan. We ontkomen niet aan een langetermijnvisie over hoe we omgaan met onze planeet, om van daaruit vernieuwende stappen te nemen.”

In de aanbeveling staat onder meer dat de opbrengsten uit groene belastingen ten goede moeten komen aan groene innovaties (CO₂) en het duurzaam beheeren van ecosystemen en biodiversiteit. Een pleidooi dus voor het oormerken van groene belastingen. Ferwerda: “Voor sommige maatregelen heb je draagvlak nodig. Neem de vliegtaks. Als die op Europees niveau was ingevoerd en geoormerkt was voor natuurbehoud of CO₂-reductie, dan was het een klinkend succes geworden. Dan hadden we zelfs de vliegtuigmaatschappijen aan onze zijde gevonden. Nu gaf deze maatregel geen goed gevoel mee.” De belastingherziening die in 2001 is ingevoerd, is op het ‘groene vlak’ niet goed gecommuniceerd, stelt Ferwerda. “Noem eens concreet veranderingen op dit gebied? Weet Nederland dit? Nu bestaat er een enorm wantrouwen bij de burger, dus is het hoog tijd te laten zien wat het kabinet kan. Steun zoeken bij milieuorganisaties en bedrijven, die achter ‘groene’ beslissingen van het kabinet kunnen staan. Maar het visieverhaal is er niet. Ecosystemen verdwijnen wereldwijd en wij importeren goederen waarvan de productie ter plekke ecosystemen vernietigt. Maar we betalen niet voor het behoud van deze systemen, omdat dat niet in ons economisch systeem is geïntegreerd. De realiteit is dat het tempo van verdwijnen van biodiversiteit zo hoog ligt dat we reuzenstappen moeten gaan maken. Het vergt moed en durf om tegen de huidige stroom in te gaan en daarover als kabinet werkelijk een geïntegreerde visie op te hebben.”

willem.ferwerda@iucn.nl